

De boerderij

Van Tom Rob Smith verscheen eveneens bij uitgeverij Anthos

Kind 44

Kolyma

Agent 6

Tom Rob Smith

De boerderij

Vertaald door
Irving Pardoën

Anthos | Amsterdam



ISBN 978 90 414 2537 9

© 2014 Tom Rob Smith

© 2014 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,

Amsterdam en Irving Pardoën

Oorspronkelijke titel *The Farm*

Oorspronkelijke uitgever Simon & Schuster UK Ltd

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagillustratie © Thomas Vogel / E+ / Getty Images

Foto auteur © Jerry Bauer

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Tot het telefoontje was het een gewone dag geweest. Ik was met een volle boodschappentas op weg naar huis – in de Londense wijk Bermondsey, net ten zuiden van de rivier. Het was een smoorhete avond in augustus, en omdat ik graag zo snel mogelijk naar huis en onder de douche wilde, overwoog ik om niet te reageren. Mijn nieuwsgierigheid kreeg echter de overhand; ik ging langzamer lopen, haalde de telefoon uit mijn zak en hield die tegen mijn oor – zweetdruppels parelden op het schermpje. Het was mijn vader. Hij was onlangs naar Zweden verhuisd en dat hij opbelde was iets bijzonders – hij gebruikte zijn mobiele telefoon zelden en naar Londen bellen zou wel duur zijn. Mijn vader huilde. Ik bleef abrupt staan en liet de tas met boodschappen vallen. Ik had hem nog nooit horen huilen. Mijn ouders hadden er altijd zorgvuldig voor gewaakt om in mijn aanwezigheid ruzie te maken of honger te verliezen. In ons gezin kwamen uitbarstingen van woede, ruzies en huilbuien niet voor.

‘Papa?’

‘Je moeder... is niet in orde.’

‘Is mama ziek?’

‘Het is zo treurig.’

‘Treurig dat ze ziek is? Hoezo, ziek? Hoezo is mama ziek?’

Mijn vader huilde nog steeds. Ik kon niets anders doen dan zwijgend afwachten. Ten slotte zei hij: ‘Ze beeldt zich dingen in... afschuwelijke, afschuwelijke dingen.’

Dat hij geen fysieke kwaal noemde, maar zei dat ze zich dingen inbeeldde, vond ik zo raar en verbazingwekkend dat ik neerhurkte, waarbij ik mijn hand op het gebarsten beton van het plaveisel legde om mijn evenwicht te bewaren. Terwijl ik dat deed, zag ik dat

door de boodschappentas op de grond een rode sausvlek sijpelde. Uiteindelijk vroeg ik: ‘Sinds wanneer is dat?’

‘De hele zomer al.’

Al maanden dus, zonder dat ik van iets wist. Ik was steeds hier geweest, in Londen, en ik wist nergens van omdat mijn vader zich had gehouden aan onze familietraditie om dingen te verzwijgen. Alsof hij raadde wat ik dacht, voegde hij eraan toe: ‘Ik was ervan overtuigd dat ik haar kon helpen. Het kan zijn dat ik te lang heb gewacht, maar de symptomen ontwikkelden zich geleidelijk. Ze was angstig en deed vreemd. Dat hebben we allemaal weleens, maar toen kwamen de beschuldigingen. Ze beweert dat ze bewijzen heeft, ze praat over verdachten en bewijsmateriaal, maar dat is allemaal onzin, het slaat nergens op.’

Mijn vader was harder gaan praten, op een verontwaardigde, nadrukkelijke toon. Hij huilde niet meer. Hij hoefde niet meer naar woorden te zoeken. Ik hoorde meer dan alleen verdriet in zijn stem.

‘Ik hoopte dat het vanzelf over zou gaan, dat ze even de tijd moest hebben om aan het leven in Zweden en op een boerderij te wennen. Maar het werd steeds erger. En nu...’

Mijn ouders waren van een generatie die niet naar de dokter ging als je geen duidelijk kwaal of aanwijsbare verwonding had. En een onbekende opzadelen met intieme aspecten van je leven was voor hen iets ondenkbaars.

‘Papa, ze is toch wel naar een dokter geweest?’

‘Die zegt dat ze een psychotische episode doormaakt. Daniel...’

Mijn vader en moeder waren de enigen die mijn naam niet afkortten tot Dan.

‘Je moeder ligt in het ziekenhuis. Ze is opgenomen.’

Toen ik dit laatste hoorde, opende ik mijn mond, al had ik geen idee wat ik zou gaan zeggen – misschien opende ik hem alleen om een kreet te slaken. Uiteindelijk zei ik niets.

‘Daniel?’

‘Ja.’

‘Heb je gehoord wat ik zei?’

‘Ik heb het gehoord.’

Er passeerde een auto vol deuken die langzamer ging rijden om mij te kunnen bekijken, maar niet stopte. Ik keek op mijn horloge.

Het was acht uur, dus de kans dat er vanavond nog een vlucht was, was gering – morgenochtend dan maar. Ik wilde niet emotioneel worden, maar besloot in actie te komen. We spraken verder. Na de onrust van de eerste paar minuten hervonden we onze karakteristieke toon: beheerst en weloverwogen. Ik zei: ‘Ik zal voor morgenochtend een vlucht boeken. Als ik dat heb gedaan, bel ik je terug. Ben je op de boerderij of in het ziekenhuis?’

Hij was op de boerderij.

Toen het gesprek was afgelopen stak ik mijn hand in de tas, haalde alle boodschappen eruit en legde ze naast elkaar op het trottoir, totdat ik de gebarsten pot tomatensaus vond, die ik voorzichtig tevoorschijn haalde omdat de scherven alleen nog met het etiket aan elkaar zaten. Ik gooide hem in een afvalbak vlakbij, liep terug naar mijn verspreide boodschappen en begon er met een tissue de saus af te vegen, al leek dat misschien onzinnig – mijn moeder is ziek, rot op met die tas! Maar alles zat onder de saus, en bovendien gaf het me wat afleiding om me met zo’n onbenullig klusje bezig te houden. Ten slotte pakte ik de boodschappentas weer op en vervolgde in een wat hoger tempo mijn weg naar huis, op de bovenste verdieping van een voormalige fabriek die nu een appartementencomplex was. Ik ging onder de koude douche staan en overwoog even om te huilen. Moest ik niet huilen, vroeg ik me af, alsof het net zoiets was als besluiten of je een sigaret ging roken. Was dat niet mijn plicht als zoon? Maar in huilen uitbarsten deed je instinctief, en ik ben niet iemand die met zijn emoties te koop loopt. Mensen die me niet kennen, vinden me gesloten. Alleen was het in dit geval niet uit behoedzaamheid, maar uit ongeloof. Ik kon niet emotioneel reageren op iets wat ik niet begreep. Ik kon niet huilen. Er waren te veel onbeantwoorde vragen om te kunnen huilen.

Na de douche ging ik achter mijn computer zitten en bekeek ik de e-mails van mijn moeder van de afgelopen vijf maanden. Ik wilde kijken of daarin aanwijzingen te vinden waren die ik misschien had gemist. Ik had mijn ouders niet meer gezien sinds ze in april naar Zweden verhuisden. Op het afscheidsfeestje bij hun vertrek uit Engeland hadden we het glas geheven op hun rustige oude dag. Samen met de andere gasten had ik hen voor hun oude huis vrolijk uitgezwaaid. Ik heb geen broers of zussen, er zijn geen ooms of

tantes, en als ik het over mijn familie heb, bedoel ik ons drieën, mijn moeder, mijn vader en ik – een driehoek, als drie heldere sterren in conjunctie, met veel lege ruimte eromheen. Het ontbreken van verdere familie is bij ons nooit echt onderwerp van gesprek geweest. Het werd in het vage gelaten: mijn ouders zouden allebei een nare jeugd hebben gehad en alle banden met hun ouders hebben verbroken. Ik heb altijd gedacht dat ze hadden afgesproken om in mijn bijzijn nooit ruzie te maken omdat ze mij een ander soort jeugd wilden bezorgen dan zijzelf hadden gekend. Het had niets te maken met een Brits soort gereserveerdheid. Ze waren nooit tekortgeschoten in liefde of levensvreugde. Elke gelegenheid werd te baat genomen om daaraan uiting te geven. In goede tijden werd het leven gevierd, en als het tegenzat, bleven ze toch optimistisch. Daarom vinden sommige mensen dat ik beschermd ben opgevoed – ik zou het maar makkelijk hebben gehad, en als het niet goed ging, werd dat voor me verborgen gehouden. Overigens had ik ook wel een eigen aandeel in deze manier van omgaan met elkaar. Ik was niet erg onderzoekend ingesteld. Dat afscheidspartijtje was een vrolijk gebeuren geweest, en de mensen hadden gejuicht omdat mijn vader en moeder aan een groot avontuur begonnen en mijn moeder terugkeerde naar het land dat ze had verlaten toen ze nog maar zestien was.

In de eerste tijd na hun aankomst op de afgelegen boerderij in het zuiden van Zweden had mijn moeder me regelmatig geschreven. In haar e-mails vertelde ze hoe geweldig het leven op de boerderij was en hoe mooi de omgeving en hoe hartelijk de plaatselijke bevolking was. Als er al aanwijzingen waren dat er iets mis was, dan waren die zo subtiel geweest dat ik ze niet als zodanig had opgevat. Haar mails waren na een paar weken gaandeweg korter geworden en haar uitingen van opgetogenheid spaarzamer. Ik had dit positief geïnterpreteerd. In mijn idee was mijn moeder zich thuis gaan voelen en had ze het erg druk. Ik moest ineens denken aan haar laatste e-mail:

Daniel!

Verder niets, alleen mijn naam met een uitroepteken erachter – ik had gereageerd door meteen een kattedelletje terug te sturen dat

er kennelijk iets verkeerd was gegaan, dat haar e-mail niet goed was overgekomen en of ze die nog eens kon versturen, zonder op de gedachte te komen dat haar bericht van maar één woord als een noodkreet bedoeld zou kunnen zijn.

Ik werkte de hele reeks berichten door met het onrustige gevoel dat ik iets had gemist. Ik was bang dat ik nog meer over het hoofd had gezien. Maar er was niets waaruit ik iets had kunnen afleiden. Geen uitwassen van de verbeelding. Wat ze schreef was begrijpelijk, en overigens voornamelijk in het Engels, want ik moet tot mijn schande bekennen dat het Zweeds dat ze me had geleerd toen ik een kind was voor een groot deel was weggezak. Eén mail had twee omvangrijke bijlagen – foto's. Ik moest ze eerder hebben bekeken, maar ze riepen niets bij me op. Op de eerste die op het scherm verscheen stond een kale schuur met een dak van roestig ijzer, een grijze lucht erboven en een tractor ervoor. Toen ik de tractor beter bekeek, zag ik dat degene die de foto had genomen – mijn moeder – in het raam van de cabine werd weerspiegeld: haar gezicht werd onzichtbaar gemaakt door het flitslicht, zodat het leek alsof haar hoofd in het felle licht uiteenspatte. Op de tweede foto stond mijn vader voor de boerderij te praten met een lange man die ik niet kende. De foto leek te zijn genomen zonder dat mijn vader het in de gaten had. Oppervlakkig bekeken leek het eerder een foto van een bewakingscamera dan een familiekiekje. Van geen van beide foto's kon je zeggen dat hij echt mooi was, al had ik daar niets over gezegd en geantwoord dat ik stond te popelen om de boerderij een keer met eigen ogen te zien. Dat was niet waar. Ik verheugde me er niet op en had mijn bezoek al verscheidene keren uitgesteld, van het begin van de zomer naar het einde ervan en vervolgens naar het begin van de herfst, telkens met halve waarheden als excuus.

De werkelijke reden dat ik het uitstelde was dat ik bang was. Ik had mijn ouders niet verteld dat ik samenwoonde met Mark en dat we elkaar al drie jaar kenden. Mijn bedrog dateerde al van zo lang geleden dat ik vond dat ik er niet meer mee voor de dag kon komen zonder de onderlinge band in ons gezin te verstoren. Als student had ik wel vriendinnetjes gehad, en mijn ouders hebben die meisjes bij ons te eten uitgenodigd en waren elke keer enthousiast

over mijn keuze. Het waren mooie, leuke en slimme meisjes, maar mijn hart begon niet te bonzen als ze zich uitkleedden, en bij de seks concentreerde ik me op de van mij verlangde prestatie in de veronderstelling dat ik geen homo zou zijn als ik zorgde dat zij er genoeg aan beleefden. Pas toen ik al het huis uit was, heb ik de realiteit geaccepteerd en mijn vrienden op de hoogte gebracht, maar niet mijn vader en moeder. Dat was niet uit schaamte, maar uit een goedbedoeld soort lafheid. Ik was doodsbang om de herinneringen aan mijn jeugd te bezoedelen. Mijn ouders hadden zich buitengewoon ingespannen om me een gelukkige thuisbasis te bezorgen, ze hadden er offers voor gebracht en me een veilig nest willen geven, vrij van trauma's. Die intenties hadden ze nooit verzaakt, geen enkele keer, en daarom hield ik van hen. Als ze de waarheid zouden weten, zouden ze vast en zeker vinden dat ze hadden gefaald. Ze zouden denken dat ik vaak tegen hen gelogen moest hebben. Ze zouden denken dat ik eenzaam was en gepest en belachelijk gemaakt was, terwijl daar geen sprake van is geweest. Mijn adolescentie verliep gemakkelijk. Vanuit mijn kinderjaren ben ik de volwassenheid binnen gehuppeld. Mijn blonde haardos verloor nauwelijks glans, mijn heldere blauwe ogen in het geheel niet, en mijn knappe uiterlijk leverde me onverdiende populariteit op. Ik ben moeiteloos door die jaren heen gezeild. Zelfs aan mijn geheim tilde ik niet zwaar. Ik werd er niet verdrietig van. Ik dacht er ook niet veel over na. Uiteindelijk kwam het erop neer dat ik de gedachte niet zou kunnen verdragen dat mijn ouders zich zouden afvragen of ik ooit aan hun liefde had getwijfeld. Daar zou ik ze groot onrecht mee doen. Ik hoorde het mezelf al zeggen, op wanhopige toon, zonder het zelf te geloven: 'Er verandert niets, hoor!'

Ik was ervan overtuigd dat ze mijn partner in de armen zouden sluiten en onze relatie zouden toejuichen, zoals ze altijd alles hadden toegejuicht. Er zou alleen wel een restje verdriet overblijven. De herinnering aan een volmaakte jeugd zou teniet worden gedaan en daar zouden we om rouwen, zoals we ook zouden rouwen om het heengaan van iemand van wie we hielden. De werkelijke reden dat ik mijn reis naar Zweden uitstelde, was dat ik mijn partner had beloofd dat ik mijn ouders bij die gelegenheid de waarheid zou vertellen, dat ik hun eindelijk, na al die jaren, zou vertellen met wie ik mijn leven deelde.

Toen Mark die avond thuiskwam, trof hij me achter de computer aan; ik zocht op het internet naar vluchten naar Zweden. Nog voordat ik iets had gezegd, begon hij te glunderen, kennelijk vanuit het idee dat er nu een einde zou komen aan alle leugens. Door mijn traagheid had hij een verkeerde conclusie getrokken, en nu moest ik hem corrigeren.

‘Mijn moeder is ziek.’

Het deed pijn om te zien hoe de realiteit tot Mark doordrong en hoe hij zijn teleurstelling wegslikte. Hij was elf jaar ouder dan ik, net veertig geworden, en hij was de eigenaar van het appartement, wat te danken was aan zijn geslaagde carrière als bedrijfsjurist. Ik deed mijn best om in onze relatie een gelijkwaardige rol te spelen en stond erop zoveel huur betalen als ik me kon veroorloven. Maar de realiteit was dat ik me niet veel kon veroorloven. Ik werkte als freelanceontwerper voor een bedrijf dat daktuinen aanlegde en werd op provisiebasis betaald. Het bedrijf moest door de crisis alle zeilen bijzetten om het hoofd boven water te houden, en de opdrachten waren schaars. Wat zag Mark eigenlijk in me? Ik vermoedde dat hij verlangde naar een kalm soort huiselijkheid, waarin ik een expert was. Ik ben meegaand. Ik maak geen ruzie. In het voetspoor van mijn ouders doe ook ik mijn best om ons huis tot een veilige haven in een boze wereld te maken. Mark is tien jaar getrouwd geweest, en dat huwelijk is in verbittering geëindigd. Zijn ex-vrouw vond dat hij haar had beroofd van haar beste jaren, dat haar liefde voor hem verspild was geweest en dat ze, nu ze halverwege de dertig was, geen goede partner meer zou kunnen vinden. Mark neemt die verwijten serieus en voelt zich er schuldig om. Ik weet niet zeker of het ooit over zal gaan. Ik heb foto's van hem gezien waarop hij in de twintig is, vol haantjesachtig zelfvertrouwen, goed gekleed, in dure pakken. Hij ging vaak naar de sportschool en hij was breedgeschouderd en gespierd. Hij bezocht stripteasetenten en organiseerde voor zijn collega's woeste vrijgezellenavonden. Hij lachte hard als er grappen werden gemaakt en hij sloeg mensen joviaal op de rug. Zo lachte hij niet meer. Tijdens zijn echtscheiding kozen zijn ouders partij voor zijn ex-vrouw. Vooral zijn vader walgde van Mark. Ze spraken niet meer met elkaar. Van zijn moeder kregen we nog wel kerstkaarten, met een muziekje, alsof ze eigenlijk meer zou willen zeggen maar niet wist hoe. Zijn vader ondertekende nooit mee. Ik heb me wel-

eens afgevraagd of Mark in mijn ouders misschien een tweede kans ziet. Vanzelfsprekend heeft hij er alle recht op om ook met hen een goede band te hebben. Hij accepteert het uitstel van de kennismaking met hen alleen maar omdat hij er zelf zo lang over heeft gedaan om uit de kast te komen dat hij vindt dat hij van een ander op dat punt niets mag eisen. En eigenlijk heb ik hier in zekere zin misbruik van gemaakt. Ik heb nooit onder druk gestaan, en daardoor kon ik keer op keer afstand nemen van de realiteit.

Omdat ik in de nabije toekomst toch geen vooruitzicht had op vast werk was het voor mij geen probleem om op zo'n korte termijn een vlucht naar Zweden te boeken. De vraag was alleen of ik me een ticket kon veroorloven. Nu ik mijn ouders nog niet eens had verteld van zijn bestaan, kon er natuurlijk geen sprake van zijn dat Mark voor mij zou betalen. Ik schraapte al mijn geld bij elkaar, nam mijn spaargeld op, ging rood staan bij de bank, en toen ik mijn ticket had geboekt, belde ik mijn vader om het hem te vertellen. De eerste vlucht vertrok om halftien van Heathrow en zou omstreeks het middaguur aankomen op de luchthaven van Göteborg, in het zuiden van Zweden. Hij zei niet veel en klonk verslagen, alsof hij aan het eind van zijn Latijn was. Omdat ik bezorgd was of hij het op die afgelegen boerderij wel zou redden, vroeg ik wat hij aan het doen was. Hij antwoordde: 'Ik ben aan het opruimen. Ze heeft alle laden en alle kasten doorzocht.'

'Wat zocht ze?'

'Weet ik niet. Er viel geen peil op te trekken. Daniel, ze schreef op de muren.'

Ik vroeg wat ze dan schreef. Hij zei: 'Dat doet er niet toe.'

Slapen zou er de komende nacht niet bij zijn. Steeds weer speelden herinneringen aan mijn moeder door mijn hoofd, en die gingen voornamelijk over de tijd, twintig jaar geleden, dat we op vakantie gingen naar Zweden – met ons drieën op een eilandje in de archipel ten noorden van Göteborg. We hadden er naast elkaar op een rots gezeten, met onze voeten in zee. In de verte zocht een vrachtschip zich door de vaargeul een weg naar de oceaan, en we hadden gekeken hoe de boegwolf als een plooi in het gladde wateroppervlak op ons af kwam. We hielden elkaar bij de hand en verroerden ons niet terwijl we wachtten op wat onvermijdelijk zou

gebeuren: naarmate de golf in ondieper water kwam, werd hij hoger, totdat hij onder aan de rots uiteenspatte en ons tot op de huid doorweekte. Ik concentreerde me op die herinnering omdat mijn moeder en ik elkaar toen het meest nabij waren geweest en ik me destijds niet had kunnen voorstellen dat ik ooit een belangrijk besluit zou nemen zonder met haar te overleggen.

De volgende ochtend wilde Mark me per se met de auto naar Heathrow rijden, al realiseerden we ons allebei dat het sneller zou gaan met het openbaar vervoer. Toen we in de file stonden, klaagde ik niet en keek ik niet op mijn horloge. Ik wist maar al te goed hoe graag Mark met me mee zou zijn gegaan, en ik realiseerde me dat ik hem elke mogelijkheid had ontnomen om zich betrokken te tonen, anders dan door me weg te brengen. Op het afzetpunt omhelsde hij me. Tot mijn verbazing leek hij op het punt te staan in huilen uit te barsten – ik voelde een onderdrukte snik in zijn borst. Ik verzekerde hem dat het geen zin had om met mij mee naar de gate te gaan. We namen buiten afscheid.

Ik stond met mijn ticket en mijn paspoort klaar om in te checken toen mijn telefoon ging.

‘Daniel, ze is hier niet!’

‘Waar niet, papa?’

‘In het ziekenhuis! Ze hebben haar ontslagen. Gisteren heb ik haar hiernaartoe gebracht. Uit zichzelf zou ze er niet naartoe zijn gegaan. Maar ze had niet geprotesteerd, dus het was een vrijwillige opname. Toen ik weg was, heeft ze de artsen ervan weten te overtuigen dat ze haar moesten ontslaan.’

‘Mama heeft ze weten te overtuigen haar te ontslaan? Maar je zei dat de artsen hadden gezegd dat ze psychotisch was?’

Mijn vader gaf geen antwoord. Ik drong aan: ‘Ze hebben het ontslag niet met jou besproken?’

Hij ging zachter praten: ‘Ze moet hun gevraagd hebben niks tegen mij te zeggen.’

‘Waarom dat?’

‘Omdat ik een van de mensen ben tegen wie ze beschuldigingen uit.’

En snel voegde hij eraan toe: ‘Het slaat nergens op, wat ze allemaal zegt.’

Nu was het mijn beurt om te zwijgen. Ik wilde meer weten over die beschuldigingen, maar kon het niet opbrengen om ernaar te vragen.

Ik ging op mijn koffer zitten, gebaarde naar de mensen achter me in de rij dat ze door konden lopen en zette een hand onder mijn kin.

‘Heeft ze een telefoon bij zich?’

‘Ze heeft haar toestel een paar weken geleden kapotgeslagen. Ze vertrouwt die dingen niet meer.’

Ik had mijn twijfels bij het beeld dat mijn altijd zo zuinige moeder haar mobiel kapot zou hebben geslagen. Ik herkende haar niet in wat mijn vader over haar zei.

‘En geld?’

‘Waarschijnlijk wel een beetje. Ze heeft een leren schoudertas bij zich, die ze geen moment uit het oog verliest.’

‘Wat zit erin?’

‘Allerlei troep die volgens haar belangrijk is. Bewijsmateriaal, zegt ze.’

‘Waar is ze vanuit het ziekenhuis naartoe gegaan?’

‘Dat willen ze me in het ziekenhuis niet vertellen. Ze kan overal naartoe zijn gegaan!’

Ik voelde nu voor het eerst enige paniek en zei: ‘Mama en jij hebben een gezamenlijke rekening. Je kunt de bank bellen en informeren naar recente betalingen. Je kunt haar via haar bankpas volgen.’

Uit zijn stilzwijgen begreep ik dat mijn vader de bank niet had gebeld. Alle geldzaken had hij altijd aan mijn moeder overgelaten. Zij had gevoel voor cijfers en kon het opbrengen om urenlang bezig te zijn met het bij elkaar zoeken van inkomsten en uitgaven. In het bedrijf dat ze gezamenlijk hadden gerund had zij altijd de boekhouding gedaan, de rekeningen betaald en de jaarlijkse belastingopgave verzorgd. Ik zie nog het ouderwetse grootboek voor me, daterend uit de tijd voordat er spreadsheets bestonden. Bij het noteren van de getallen drukte ze zo hard op de pen dat het wel brailleschrift leek.

‘Papa, neem contact op met de bank en bel me meteen daarna terug.’

Terwijl ik wachtte, verliet ik de rij, liep de terminal uit en ijsbeerde heen en weer tussen de rokers, piekerend over mijn moeder die in Zweden spoorloos verdwenen leek. Toen ging mijn telefoon weer. Ik verbaasde me erover dat mijn vader het zo snel had kunnen regelen, maar het was mijn vader niet. Ik hield het toestel tegen mijn oor.

‘Daniel, luister goed naar me...’

Mijn moeder.

‘Ik sta in een telefooncel en heb niet veel kleingeld over. Je vader zal je vast al gebeld hebben. Maar alles wat die man zegt, is gelogen. Ik ben niet gek. Ik heb geen dokter nodig. Ik heb de politie nodig. Ik sta op het punt om in het vliegtuig te stappen. Haal me af op Heathrow, op terminal...’

Nu pas zweeg ze even om te kijken wat er op haar ticket stond. Ik greep mijn kans, maar alles wat ik kon uitbrengen, was een klaaglijk: ‘Mama!’

‘Daniel, niks zeggen, ik heb maar weinig tijd. Ik kom aan op terminal één. Over twee uur land ik. Als je vader belt, denk er dan aan...’

De verbinding werd verbroken.

In de hoop dat mijn moeder zou opnemen, probeerde ik terug te bellen, maar tevergeefs. Toen ik het nog een keer wilde proberen, belde mijn vader. Zonder enige inleiding stak hij van wal, alsof hij een tekst voorlas: ‘Vanmorgen om zeven uur twintig heeft ze op de luchthaven van Göteborg vierhonderd pond betaald. Aan Scandinavian Airways. Ze was op tijd voor de eerste vlucht naar Heathrow. Daniel, ze is op weg naar jou! Daniel?’

‘Ja.’

Waarom vertelde ik hem niet dat mijn moeder net gebeld had en dat ik al wist dat ze op weg hierheen was? Geloofde ik haar misschien? Ze had verstandig en overtuigend geklonken, terwijl ik wartaal had verwacht en ongebreidelde associaties, geen feiten en samenhangende zinnen. Ik was in verwarring. Ik wist het niet meer. Het zou voor mijn vader wel erg confronterend zijn als ik haar zou citeren en tegen hem zou zeggen dat ze hem een leugenaar vond. Hakkend zei ik: ‘Ik zal hier op haar wachten. Wanneer kom jij?’

‘Ik kom niet.’

‘Je blijft in Zweden?’

‘Als ze weet dat ik in Zweden ben, is ze misschien rustiger. Ze heeft het in haar hoofd gehaald dat ik haar achtervolg. Als ik hier blijf, heb jij even respijt. Je moet haar ervan overtuigen dat ze hulp moet zoeken. Ik kan haar niet helpen. Ze laat zich door mij niet helpen. Ga met haar naar een dokter. Je hebt meer kans als ze zich geen zorgen maakt over mij.’

Ik kon zijn redenering niet volgen en zei: ‘Ik bel je wel als ze aankomt. Laten we dan een plan bedenken.’

Toen ik het gesprek beëindigde, wist ik niet wat ik ervan moest denken. Als mijn moeder een psychose doormaakte, waarom hadden de artsen haar dan ontslagen? En zelfs als ze geen juridische grond hadden om haar langer vast te houden, hadden ze mijn vader toch op de hoogte kunnen brengen. Dat hadden ze echter niet willen doen, ze hadden hem behandeld als iemand die haar vijandig gezind was en haar geholpen om te ontsnappen, niet uit het ziekenhuis, maar aan hem. In de ogen van anderen leek ze kennelijk in orde. Het personeel van de luchtvaartmaatschappij had haar een ticket verkocht en op de luchthaven was ze kennelijk de beveiliging gepasseerd – ze was door niemand tegengehouden. Ik begon me af te vragen wat ze op de muren zou hebben geschreven en moest aan de foto denken die mijn moeder me had gestuurd, de foto waarop mijn vader in gesprek is met een andere man, een onbekende.

Daniel!

In mijn gedachten klonk het nu als een schreeuw om hulp.

Toen de informatie op de monitor werd vernieuwd, bleek het vliegtuig van mijn moeder geland te zijn. Ik haastte me naar de uitgang bij de bagageband. Al gauw begonnen de passagiers uit Göteborg naar buiten te komen. De mensen verschenen in de volgorde waarin ze het vliegtuig hadden verlaten: eerst de zakenlieden, die zoekend rondkeken of ze hun naam op een van de gelamineerde bordjes zagen, daarna kwamen de stellen en ten slotte de gezinnen met hun hoog opgetaste stapels koffers. Van mijn moeder was geen spoor te bekennen, ook al zette ze er doorgaans stevig de pas in en kon ik me niet voorstellen dat ze meer dan al-

leen handbagage bij zich had. Een oude man, ongetwijfeld een van de laatste passagiers uit Göteborg, liep langzaam voorbij. Ik dacht er serieus over na mijn vader weer te bellen en hem te vertellen dat er iets mis was, toen de grote deuren weer sissend opengingen en mijn moeder naar buiten kwam.

Ze keek naar de grond alsof ze een spoor van broodkruidels volgde, en over haar schouder droeg ze een volgepakte, aftandse tas, waarvan de draagriem gespannen stond. Ik had hem nooit eerder gezien; het was geen tas die mijn moeder normaal gesproken zou hebben gekocht. Net als de tas hadden ook haar kleren iets zorgelijks. Haar schoenen vertoonden slijtplekken. Haar broek was bij de knieën gekreukt. Aan haar bloes ontbrak een knoopje. Mijn moeder kleedt zich graag netjes, als ze uit eten gaat, als ze naar het theater gaat, en zelfs voor het werk, ook al was dat niet nodig. Mijn vader en zij hadden in Noord-Londen een tuincentrum gehad, op een r-vormig stuk land tussen grote, witgepleisterde huizen. Ze hadden het in het begin van de jaren zeventig gekocht, toen Londen goedkoop was. Mijn vader had daar shagjes rokend rondgelopen in een slobbertrui en een gerafelde spijkerbroek, met zware laarzen aan zijn voeten, terwijl mijn moeder de voorkeur had gegeven aan gesteven witte bloezen en 's winters een wollen en 's zomers een katoenen broek. De klanten zeiden weleens iets over haar onberispelijke kleding en vroegen zich dan af hoe ze die zo schoon hield, temeer omdat ze minstens zoveel zware lichamelijke arbeid verrichtte als mijn vader. Als de mensen dat zeiden, had ze maar wat gelachen en haar schouders opgehaald, alsof ze wilde zeggen: geen idee! Maar het was geen toeval: in de achterkamer had ze altijd reservekleren klaarliggen. Ze had weleens gezegd dat zij het gezicht van het bedrijf was en dat het belangrijk was om goed voor de dag te komen.

Ik liet mijn moeder voorbijlopen, want ik was benieuwd of ze me zou zien. Ze was zichtbaar magerder geworden sinds we in april afscheid van elkaar hadden genomen, en ze zag er ook ongezonder uit. Haar broek slobberde vormeloos om haar benen, zodat ze me deed denken aan een marionet. Ze leek geen natuurlijke rondingen te hebben, en het was alsof ik naar een haastige schets van mijn moeder keek in plaats van naar de werkelijke persoon van

vlees en bloed. Haar korte, blonde haar leek nat, alsof ze het met water in plaats van met gel glad naar achteren had gestreken. Ze moest nadat ze het vliegtuig had verlaten een toiletruimte in zijn gegaan om zich op te knappen en te zorgen dat haar haar netjes zat. Haar normaal zo jeugdige gezicht was in de afgelopen maanden verouderd. Net als haar kleren had ook haar huid iets zorgelijks. Ze had donkere vlekken op haar wangen, en de lijntjes om haar ogen waren geprononceerder geworden. Haar waterige blauwe ogen stonden daarentegen helderder dan ooit. Toen ik om het hek heen liep, weerhield iets me ervan haar aan te raken, uit angst dat ze zou gaan schreeuwen.

‘Mama.’

Ze keek verschrikt op, maar toen ze zag dat ik het was, haar zoon, glimlachte ze triomfantelijk.

‘Daniel.’

Ze sprak mijn naam uit op dezelfde manier als ze altijd had gedaan als ze trots op me was – kalm en intens gelukkig. We omhelsden elkaar, en ze vlijde haar gezicht tegen mijn borst. Toen ze weer rechtop stond, pakte ze mijn handen. Stiekem voelde ik met de zijkant van mijn duim aan haar vingers. Haar huid was ruw. Haar nagels waren onverzorgd en brokkelig aan de rand. Ze fluisterde: ‘Het is voorbij. Ik ben veilig.’

Ik kon direct al vaststellen dat ze alert reageerde, want ze merkte meteen mijn bagage op.

‘Waar is dat voor?’

‘Papa belde me gisteravond om te vertellen dat je in het ziekenhuis...’

Ze onderbrak me en zei: ‘Noem het geen ziekenhuis. Het was een inrichting. Hij heeft me naar het gekkenhuis gebracht. Hij zei dat ik daar thuishoorde, tussen die mensen die dierlijke kreten uitstoten. Daarna heeft hij jou gebeld en tegen jou hetzelfde gezegd: je moeder is gek. Is het niet?’

Ik kon maar moeilijk wennen aan haar woede en aan haar confronterende manier van praten.

‘Toen jij me belde, stond ik op het punt om in het vliegtuig naar Zweden te stappen.’

‘Dus hem geloofde je wel?’

‘Waarom zou ik hem niet geloven?’

‘Daar gokte hij op.’

‘Vertel me wat er aan de hand is.’

‘Niet hier. Niet met al die mensen om ons heen. We moeten het goed aanpakken en bij het begin beginnen. Het verhaal moet goed verteld worden. Geen vragen alsjeblieft. Nog niet.’

Haar manier van praten had iets formeels, iets afgemeten; ze benadrukte elke lettergreep en elk leesteken. Ik beaamde wat ze gezegd had: ‘Geen vragen.’

Ze kneep waardierend in mijn hand en zei op zachtere toon: ‘Breng me naar huis.’

Ze had in Engeland geen huis meer. Ze had het verkocht en was verhuisd naar een boerderij in Zweden, een boerderij die haar laatste en gelukkigste thuis had moeten worden. Volgens mij kon ze met ‘huis’ alleen mijn appartement bedoelen, het appartement van Mark, iemand die ze nog nooit had ontmoet, van wie ze zelfs nooit had gehoord.

Ik had Mark al gesproken terwijl ik wachtte op de landing van mijn moeders vliegtuig. Hij was verontrust door wat er allemaal gebeurde, voornamelijk doordat er geen sprake meer was van een medische behandeling en ik er kennelijk alleen voor stond. Ik had hem tijdens het telefoongesprek gezegd dat ik hem op de hoogte zou houden. Ik had ook beloofd mijn vader te bellen, maar zolang mijn moeder erbij was, was er geen gelegenheid om dat te doen. Ik durfde haar niet alleen te laten en was bang dat het, als ik mijn vader terug zou bellen, zou lijken of ik partij voor hem trok, en dat risico wilde ik niet lopen – ze zou me wantrouwen, of erger nog, ze zou er misschien vandoor gaan. Dat laatste was iets wat nooit bij me zou zijn opgekomen als mijn vader daar niet over was begonnen. Als ik daaraan dacht, werd ik doodsbang. Ik stak mijn hand in mijn zak en zette mijn telefoon in de trilstand.

Mijn moeder week niet van mijn zijde toen ik kaartjes voor de ondergrondse naar het centrum kocht. Ik realiseerde me dat ik steeds goed op haar lette en vaak naar haar glimlachte om te verhullen dat ik haar in de gaten hield. Af en toe pakte ze mijn hand, iets wat ze sinds mijn kinderjaren niet meer had gedaan. Het was mijn strategie om me zo neutraal mogelijk op te stellen, niets van tevoren in te vullen en me bereid te tonen haar verhaal in alle re-

delijkheid aan te horen. Ik heb in het verleden nooit partij gekozen voor mijn vader ofwel voor mijn moeder, simpelweg omdat ze me nooit hebben geconfronteerd met een conflict waarin ik partij moest kiezen. Op de keper beschouwd stond ik wel dichterbij mijn moeder, maar dat kwam alleen doordat zij meer betrokken was geweest bij mijn dagelijks leven. Mijn vader had zich er altijd tevreden mee gesteld om zich te voegen naar haar oordeel.

Toen we in de metro stapten, koos mijn moeder ervoor om achterin te gaan zitten, waar ze plaatsnam bij het raam. Op die plaats had je het beste overzicht, realiseerde ik me. Niemand kon daar ongezien op haar af komen. Ze zette de tas op haar schoot en hield die stevig vast, alsof er een door haar af te leveren boodschap van levensbelang in zat. Ik vroeg: 'Is dat alles wat je bij je hebt?'

Met een ernstig gezicht klopte ze op de tas.

'Meer dan dit heb ik niet nodig. Hier zitten de bewijzen in dat ik niet gek ben. De bewijzen dat er misdaden verdoezeld worden.'

Het waren woorden die zo weinig met het gewone leven te maken leken te hebben dat ze me vreemd in de oren klonken. Maar ze bedoelde het serieus.

'Mag ik ze zien?'

'Niet hier.'

Ze hield haar wijsvinger tegen haar lippen ten teken dat het geen onderwerp was dat we in het openbaar konden bespreken. Het gebaar op zich was merkwaardig en onnodig. We waren inmiddels al ruim een halfuur in elkaars gezelschap, maar ik kon nog steeds niet zeggen hoe het nu eigenlijk met haar geestelijke gezondheid gesteld was. Ik had verwacht dat ik dat meteen in de gaten zou hebben. Er was iets anders aan haar, zowel fysiek als psychisch, maar ik kon niet bepalen of die veranderingen het gevolg waren van iets wat ze werkelijk had meegeemaakt, of dat het om ervaringen ging die zich uitsluitend in haar brein hadden afgespeeld. Veel hing ervan af wat ze uit die tas tevoorschijn zou halen – haar bewijsmateriaal.

Toen we op Paddington aankwamen en wilden uitstappen, pakte mijn moeder mijn arm, alsof ze in de greep was van een plotselinge hevige angst.

'Je moet me beloven dat je onbevooroordeeld zult luisteren